

külső hatásokra és belső kegyelmi indíttatásokra jelentkehetnek fel-tűnő változások, de általában mindig az eddigi kialakított egyéniségünkkel állunk a fordulatok előtt. Egészen valószínűnek kell ezt tartanunk a halállal kapcsolatban. Mindenki a maga egyéni halálával hal meg. A végleges döntés olyan lesz, amilyennek lerakta az alapját. Annál inkább, mivel Isten atyai gondviselése éppen a legfontosabb percekben nem hagyja magára. Isten nem rideg egykedvűséggel várja állásfoglalásunkat, maga közeledik hívó szavával és segítő kegyelmével. A megrokkant nádat nem töri le, a füstölgő mécsbelet nem oltja ki. Az igazság keresőinek megígérte a megtalálást, sőt az elveszett báránnyt is felkutatja. Véglegesen csak az fordulhat el tőle, akiben a dac és engedetlenség mindezeket túlsz.

Amint említettük, a halál pillanatában feltételezett döntés annyira végső, annyira a jelen és másvilág határmezsgyéjére esik, hogy tapasztalatilag nem igazolhatjuk. Az elmondott következtetéseken kívül Krisztus misztériuma alapján utalhatunk rá. Nála a halál a tökéletes önátadás, engedelmesség, hódolat alkalmá és kifejezője volt az Atya előtt. Ha Krisztusban lehetett az élet összefoglalása, akkor bennünk is lehet az. A megváltottság állapota éppen azt jelenti, hogy a bűn rombolásával szemben túlteng a kegyelem (Róm 5, 20). Isten irgalmának nagysága abban mutatkozik meg, hogy az is az emberi naggyálevés eszköze lehet, ami a bűn büntetése volt.

A kinyilatkoztatás alapján nem idegenkedhetünk attól a gondolat-tól, hogy az embert a végső cél vagyis az üdvösség, illetőleg az Istenem-ben oldaláról kell megítélni. A természetfölötti üdvösség nem olyan álla-pot, amit saját erőnkől kell elérnünk, hanem olyan, aminek erői már bennünk működnek. Az ember a kegyelem révén Krisztushoz kapcsoló-dik, s így Isten az emberiséget nemcsak a teremtés alapján mondja a sa-játjának, hanem a megváltás alapján is. A megváltott emberiség alkotja Krisztus „teljességét”. Az üdvtörténet folyamán ez a teljesség kialakuló-ban van, de semmi fel nem tartóztathatja, hiszen az Atya „mindent ál-tala és érte teremtett és minden őbenne áll fenn” (Kol 1, 16). Biztos te-hát, hogy Krisztus kegyelme valahol döntő módon eléri az embert.

Az élet folyamán az ember szétszórt marad: mindig a világé is, nem-csak önmagáé. Ezért nem képes teljesen a belsejéből cselekedni, nem ké-pes egész egyéniségét érvényesíteni. Érzékeit és ösztöneit lefoglalják a külső hatások. A személy teljes érvényesülése csak tiszta én-te közös-ségben mehet végbe, vagyis ott, ahol a részlet-érdekek feloldódnak a lét értelmének tisztázásában. A lét értelmét viszont teljes komolysággal csak a Teremtőtől való függés átélésében lehet felmérni. Mindez oda vezet, hogy a halálban sokkal többet kell látnunk, mint egyszerű véget. Ami külső megítélés szerint vég, bensőleg éppen az adhatja meg a tudatnak az utolsó földi fellobbanást igazi emberi mivoltának kifejezésére.

A halálnak ez a — mondhatnám — egzisztenciális szemlélete belefér a hagyományos keresztény tanítás keretébe. Nem új tételeket hangoztat, hanem a meglévőt kifejti és elmélyíti. Jobban megértjük, miért kell a halálra „készülni”, és miért kell kegyelmet kérni halálunk órájára, főleg pedig arra ad feleletet, hogy — ha egyszer a másvilág a célhozjutás álla-pota — akkor az ember személyes kibontakozásának pozitív vagy negatív irányban, emberhez méltó módon be kell fejeződnie és le kell zárulnia.

Amint a szó meg nem tehet, ne érjed el karddal!

Paracelsus